

Kommunstyrelsen

Förslag till en nationell biblioteksstrategi

Yttrande till kulturdepartementet över Kungliga bibliotekets rapport, Ku2019/00550/KO

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar stadsledningskontorets förslag på yttrande enligt bilaga 5 till tjänsteskrivelsen.

Sammanfattning

I rapporten Demokratins skattkammare – Förslag till en nationell biblioteksstrategi lämnar Kungliga bibliotekets förslag till en nationell biblioteksstrategi. Syftet med förslaget till strategin är att stärka och utveckla det svenska biblioteksväsendet. Strategin är tänkt att ange en riktning till år 2030. Förslaget lämnades till kulturdepartementet som nu skickat förslaget på remiss till Nacka kommun.

Ärendet

Regeringen gav 2015 Kungliga biblioteket i uppdrag att ta fram en nationell biblioteksstrategi. Uppdraget var att föreslå långsiktiga mål och strategier för hela det allmänna biblioteksväsendet, med utgångspunkt i bibliotekslagen. Kungliga biblioteket skulle också föreslå hur samverkan och samordning inom biblioteksväsendet kan öka samt ta fram stöd för bibliotekens planering, styrning och uppföljning. De hade också ett särskilt uppdrag att analysera utvecklingsbehoven för skolbiblioteken. Förslaget lämnades till kulturdepartementet som nu skickat förslaget på remiss.

Förslag till nationell biblioteksstrategi

Syftet med förslaget till strategin är att stärka och utveckla det svenska biblioteksväsendet. Strategin är tänkt att ange en riktning till år 2030.

Sex arbetsområden definieras för att nå målen:

1. Samhällets öppna rum – att biblioteken ska användas som samhällets öppna rum för bildning, upplevelser och samtal.
2. Läsning – att inspirera till läsupplevelser, öka allas läs- och språkförståelse och stärka litteraturens ställning.

3. Lärande – att utveckla invånarnas möjligheter till livslångt lärande och fri åsiktsbildning genom en sammanhållen kedja av utbildningsbibliotek.
4. Forskning – att stärka biblioteken som en del av forskningens infrastruktur och möjliggöra öppen tillgång till vetenskapliga resultat från all offentligt finansierad forskning.
5. Nationella digitala bibliotekstjänster – att tillgängliggöra så mycket information och litteratur som möjligt fritt och digitalt för alla.
6. Gemensam infrastruktur – att stödja och stimulera de publika biblioteken med effektiva och samverkande nationella och regionala biblioteksfunktioner och välutbildade bibliotekarier.

Strategin kompletteras med förslag på sex inledande reformer för att stärka biblioteksväsendet. Dessa förslag är:

- Stärkta skolbibliotek
- Stärkt bibliotek för nationella minoriteter och urfolk
- Stärkt mångspråkig biblioteksverksamhet
- Stärkta nationella digitala bibliotekstjänster
- Stärkt nationell biblioteksmyndighet
- Stärkt nationell struktur för kompetensutveckling inom biblioteksväsendet

Remissinstansernas synpunkter på förslaget om nationell biblioteksstrategi

Stadsledningskontoret har remitterat förslaget om en biblioteksstrategi till arbets- och företagsnämnden, kultur- och utbildningsnämnden. Nedan framgår i korthet vilka synpunkter som nämnderna lämnat med anledning av förslaget.

Arbets- och företagsnämnden

I dagsläget finns inget lagkrav i varken biblioteks- eller skollagen att det inom den kommunala vuxenutbildningen ska finnas skolbibliotek. Arbets- och företagsnämnden bedömer inte heller att sådana lagkrav bör införas eftersom den kommunala vuxenutbildningens behov av bibliotek kan tillgodoses genom samarbete med befintliga bibliotek, såväl utbildnings- som folkbibliotek. Om vuxenutbildningens biblioteksverksamhet skulle regleras i lag behöver staten kompensera kommunerna för de kostnader som ett utökat åtagande skulle innebära.

Arbets- och företagsnämnden anser inte att förslaget redogör för hur man kommit fram till slutsatsen att det finns ett behov av att göra en generell och permanent upprustning av biblioteken inom vuxenutbildningen. Istället för att rusta upp biblioteken inom vuxenutbildningen anser arbets- och företagsnämnden att ett utökat samarbete mellan folkbiblioteken och den kommunala vuxenutbildningen kan ske. Genom ett utökat samarbete finns det möjlighet att tillgodose det behov som finns av kompletterande bibliotekstjänster och litteratur hos elever och lärare. Om förslaget om en upprustning av

vuxenutbildningens biblioteksverksamhet ändå kommer att genomföras måste kommunerna kompenseras för sina ökade kostnader.

Kulturnämnden

Kulturnämnden anger att förslagen om digitalisering av kulturarv och satsningen på en gemensam infrastruktur är positiva. Förslagen får däremot inte leda till ytterligare statlig styrning. Fler nya statliga institutioner ska inte heller tillskapas.

När det gäller folkbiblioteken är frågan om informationstillgång och den demokratiska medborgaren väsentliga. För att nå alla medborgare på dessa områden måste biblioteken arbeta förmedlande och inkluderande. Det kan konstateras att förslaget i många delar saknar en framåtriktning som visar på ett förändrat arbetssätt för biblioteksverksamheten. Läsning och läsfrämjande aktiviteter borde lyftas fram ytterligare i strategin.

Biblioteken är utpekade som den tredje platsen: samhällets öppna rum- en plats för kontemplation, inspiration, insikt, kunskap och skapande. Den tredje platsen kan också skapas digitalt. Det lokala biblioteket arbetar med lokalbefolkningen för att digitalt erbjuda samma tjänster för just kontemplation, inspiration, insikt, kunskap och skapande. Detta kan stödjas av centrala digitala tjänster men arbetet för att nå, inkludera och engagera sker i huvudsak lokalt, därav att den tredje digitala platsen också måste skapas lokalt. Det kan däremot konstateras att det i förslaget till vision saknas vad framtidens digitala bibliotek innebär.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden understryker att skolbibliotek är en viktig resurs för elevernas lärande och måluppfyllelse. Av förslaget framgår inte närmare vad som avses med ”utbyggd”, ”välfinansierad” eller ”ökad tillgång” till utbildade skolbibliotekarier. Det krävs många viktiga resurser – bland annat utbildade lärare och speciallärare – för att skolan ska klara sitt uppdrag att varje elev ska nå utbildningens mål och utvecklas så långt möjligt.

Utbildningsnämnden saknar en helhetssyn vad gäller detta. Det är därför av stor vikt att staten avstår från ökad reglering av skolbiblioteken, eftersom det bidrar till att skolans resurser i mindre utsträckning kan fördelas utifrån de lokala förutsättningarna och elevernas faktiska behov. Staten bör istället fokusera på att följa upp såväl elevernas måluppfyllelse och kunskapsutveckling. Ökad reglering kan också riskera att försvåra framväxt av nya, innovativa, digitala lösningar för skolbiblioteken.

I den strategin föreslås ett reformpaket för skolbiblioteken. Detta förslag kan bidra till ökad likvärdighet under förutsättning att alla skolhuvudmän, på lika villkor och med hänsyn tagen till att de lokala skolbibliotekslösningarna kan se olika ut, ges tillgång till sådana statliga satsningar. Det bör noteras att det redan finns statliga kompetensutvecklingsinsatser i dagsläget och deltagande i sådana fortbildningsinsatser måste vara frivilliga och avgöras på lokal nivå.

Stadsledningskontorets samlade bedömning samt förslag på yttrande

Stadsledningskontoret konstaterar inledningsvis att det är positivt att biblioteksväsendet och dess uppdrag följs upp och utvärderas. En översyn behövs inte minst utifrån digitaliserings utökade möjligheter inom biblioteksväsendet. Förslagen om digitalisering av kulturarv och satsningen på en gemensam infrastruktur är positiva. Det kan noteras att det i förslaget till vision saknas vad framtidens digitala bibliotek innebär. Det saknas även en framåtriktning som visar på ett förändrat arbetssätt för biblioteksverksamheten. Läsning och läsfrämjande aktiviteter borde lyftas fram ytterligare i strategin. Detta gäller inte minst för att nå alla medborgare på dessa områden måste biblioteken arbeta förmedlande och inkluderande.

Förslagen i biblioteksstrategin får inte medföra ytterligare statliga styrning inom området i form av utökad lagreglering. Detta gäller både vad gäller förslag om utökade reglering av skolbiblioteken och biblioteken inom vuxenutbildningen. Istället för att ställa krav på att en upprustning av biblioteken inom vuxenutbildningen ska ske bör en ökad samordning ske istället. Exempelvis kan ett utökat samarbete mellan folkbiblioteken och den kommunala vuxenutbildningen tillgodose det behov som finns av kompletterande bibliotekstjänster och litteratur hos elever och lärare inom vuxenutbildningen. Om en utökad lagreglering ändå blir aktuell måste staten kompensera kommunerna för de kostnader som ett utökat åtagande innebär. I övrigt konstateras att fler nya statliga institutioner inte bör tillskapas.

Ekonomiska konsekvenser

Av förslaget till nationell biblioteksstrategi framgår inte de ekonomiska konsekvenserna av förslagen. Delar av förslagen kan utgöra ökade kostnader för kommunen. Av stadsledningskontorets förslag till yttrande framgår att staten bör kompensera kommunen för eventuella kostnader.

Konsekvenser för barn

Förslaget om en nationell biblioteksstrategi beaktar konsekvenser för barn särskilt och barnens rätt. Folkbiblioteken ska enligt bibliotekslagen ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. Barns rättigheter och rätten för barn att ta plats i biblioteken har därmed stark legal förankring och ska prioriteras i folkbibliotekens verksamhet.

Bilagor

1. Demokratins skattkammare – Förslag till en nationell biblioteksstrategi (Kungliga biblioteket)
2. Beslut och förslag på yttrande från arbets- och företagsnämnden
3. Beslut och förslag på yttrande från kulturnämnden
4. Beslut och förslag på yttrande utbildningsnämnden
5. Stadsledningskontorets förslag på yttrande

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör
Stadsledningskontoret

Anneli Sagnérius
Kommunjurist
Juridik- och kanslienheten